

A kötetet rendkívül értékesé és használhatóvá teszi a függelékként közölt, egy teljes ívnyi név- és tárgymutató, mely a kötet tartalmi, szinte lexikálisan tárgyszerű feldolgozása és annak gazdagságáról már első pillantásra kitünő áttekintést nyújt.

Mindenesetre nagy értéket kaptunk az előttünk levő kiadványban Eötvös József személyiségének megértéséhez nemcsak irodalom-, hanem neveléstörténelmi szempontból is. Nemzetünk kultúrában mindeddig legnagyobb-szerű, legemberibb és legnemzetibb, a politikai divat értelmében egyébként újabban sokat gáncsolt korszakának barátai, megértő barátai halálával fogadhatják e kötetet, mint az Akadémia 1941. évi könyvnapji, tehát kulturális ünnepi ajándékát, mellyel néhai nagy elnöke halálának hetvenedik esztendejében hálás kegyeletének is szép jelét adta. Mindent összefoglalva megállapíthatjuk, hogy e kiadványban az utóbbi évek magyar pedagógiai irodalmának is egyik legbecsesebb terméke látott napvilágot.

Gyulai Ágost.

A Magyar Gyermektanulmányi Társaság „személyi lap”-ankétja. (A Gyermekek és az Ifjúság 1941. XXXIII. évf. 1. száma alapján.)

Már úgy látszott, hogy a valamikor nagyon mozgékony Magyar Gyermektanulmányi és Gyakorlati Lélektani Társaság, amely sok esztendőn át előadásorozataival, kiállításával, szakosztályainak kutató munkásságával és nem utolsósorban folyóiratával a magyar nevelésügynek egyik legjelentékenyebb irányítója és konzervatív körök felfogásával szemben új eszmék s a józan haladás zászlóvivője volt, szakít eddigi hagyományaival és többé már nem lép a nagy nyilvánosság elé, csupán szűk körben működik. A társaság legutóbbi megmozdulása azonban arra enged következtetni, hogy a közelmúlt hallgatása csak átmeneti állapot volt s az új nekifeszülést megelőző nyugalmat jelentette. Ezt igazolja az a szép sikerrel zárult mozgalom, melynek eredményeképpen a társaság múlt év december havában három napos ankétet rendezett a középfokú iskolákban kötelezővé tett *személyi lapok* ügyében. Ez a háromnapos tanácskozás valóban felidézte a Gyermektanulmányi Társaság virágkorát, amikor kongresszusait tartotta, amelyek annak idején nemcsak a nevelésügy legnagyobb megmozdulásai voltak, hanem jelentős társadalmi eseményszámba is mentek. A megbeszélések anyagának minél szélesebb nyilvánosság elé jutásáról *A Gyermekek és az Ifjúság* hét ívnyi terjedelmű vaskos f. évi 1. száma gondoskodott. A könyvnek is beillő füzet tartalma a következő:

Kosztlerszitz József ügyvezető elnök és szerkesztő előszavában azt vázolja, hogy a Gyermektanulmányi Társaság a gyakorló tanárságnak akart segítségére sietni, amikor az 1938. évi gimnáziumi Rendtartás által kötelezően előírt személyi lapok kitöltésének kérdését tette vizsgálódás tárgyává. Egy képezeletben lefektetett személyi lap egyes rovatait válogatott szakemberek, a kérdés legjobb ismerői, világították meg.

Vitéz Fraknóy József a bevezetésben indokolja, miért van ma szükség a tanárok közös feljegyzéseit tartalmazó személyi lapra.

Tamás Viktor: A tanulók családi körülményeinek és környezetének megfigyelése. (7—10. l.) Körültekintéssel megírt és gondolkodásra készítő rész. Kár, hogy keveset kapunk belőle. Ez a kérdés jelentőségénél fogva bővebb fejtegetést is megérdemelt volna. Megfigyelési szempontot alig ad.

Cser János: Figyelem és érdeklődés. Az embermegismerés forrásai és technikája. (11—12. l.) Rendszeresen felépített tanulmány, amely többet ad, mint amennyit címében ígér. Gyakorlatilag hasznos és keresztülvihető tanácsokat nyújt. Az emberismerés forrásairól és technikájáról mondottak a füzet bevezetőjéül az élre kíváncznak.

Schmidt Ferenc: A tanulók emlékezete. (23—28. l.) Az emlékezetre vonatkozó tudnivalóknak kitűnő foglalatja. A szerző érdeme, hogy főleg az emlékezet fejlődését ismerteti. Nem terjengős. A személyi lap kitöltője is kap néhány tanácsot, bár a »hogyan« kérdésének kifejtése lehetne bővebb.

Schmidt Ferenc: A tanulók gondolkodása. (28—33. l.) Szintén rövid, de alapos összefoglalása a kérdés lényegének. A fejlődési szempont alkalmazása mellett főleg a végén közzétett összefoglalás teszi gyakorlatilag hasznossá.

Noszlopi László: A tanuló ítélőképessége és véleményalkotása. (34—42. l.) Nagyon sok szempontot felölelő, főleg tudományos eredményt néhány lapon összesűrítő közlemény. Esméltető értéke nagy, a személyi lapot kitöltő tanár azonban kevés indítást kap belőle.

Noszlopi László: Pályalelektani megfigyelések a személyi lapon. (43—47. l.) Az előző tanulmány fejtegetéseivel szemben épen gyakorlati művoltában tűnik ki. Kár, hogy a szerző tárgy iránti érdeklődése túlsokat kíván ezen a téren a tanártól.

Kempelen Attila: A tanulók kifejezőképességének megfigyelése. (48—53. l.) A beszéd, a beszédet kísérő mimikus mozgás és az írásbeli kifejezés megfigyelésére ad útbaigazítást. A típusba sorozásról is használhatóan mond el egyet-mást.

Radák Olga: A tanulók érzelmi világának megfigyelése. (54—59. l.) Mivel itt nehéz a dolog, a szerző inkább eseteket mond el saját iskolájából. Ezek érdekesekek. A kivitelre alig kap valamit a tanár. Azt kétségtelenül eléri, hogy a kérdés fontosságára felhívja a figyelmet.

Padányi-Frank Antal: A tanulók akarati életének megfigyelése és irányítása. (60—69. l.) Szintén saját intézetének gyakorlatából mond el eseteket. A szerző nem annyira az akarat megfigyelését, mint inkább irányítását tartja fontosnak.

Marczell Mihály: Hogyan figyeljük meg a tanulók erkölcsi felfogását. (70—73. l.) Rövid, de tartalmas cikk. A kérdés bonyolultsága ellenére határozott útmutatást ad. A sorokon a lelkipásztor szelleme vonul végig.

Róder Pál: A tanulók kötelességtudásának megfigyeléséről. (74—79. l.) A kötelesség problémáinak sokoldalú megvilágítása. Kár, hogy a kötelesség-érzés oldaláról sehol nem közelíti meg a kérdést. Határozott tanácsokat ad a személyi lap megfelelő rovatának kitöltéséhez.

Kemenes Illés: A tanulók egymás között. (80–86. l.) A szerző szerint e rovat kitöltésének vezető szempontja csak az lehet, vajjon a tanulók egymáshoz való viszonya szociális vagy aszociális irányban halad-e. Sorra veszi a gyermek-, a serdülő- és az ifjúkort.

Zibolen Endre: Mit lát a tanár a tanuló külső magatartásának megítélésénél? (88–91. l.) A szerző rámutat arra, hogy milyen nagyjelentőségű a növendék külső magatartása. Mivel a tanár számára leginkább hozzáférhető, a nevelésben döntő fontosságú.

Domokos Lászlóné: A fejlődő egyén megismerésének különféle módjai. (92–104. l.) Néhány tipikus esetben a szerző bemutatja a rovatok kitöltését mellőző s a gyermekről szabad leírás alapján készült, s épen ezért uralkodó vonásait jobban visszatükröző, lelki rajz előnyeit.

A *Függelékben* néhány megjegyzés és hozzászólás található. Ezek a személyi lap mai formájának tökéletesítésére vonatkoznak.

A Gyermektanulmányi Társaság ennek a megbeszélésnek rendezésével és anyagának folyóiratában való közrebocsátásával valóban nagy szolgálatot tett a tanárságnak és közvetve a nevelésügynek. A személyi lap egyes rovatainak megértéséhez komoly alaptudást, vezetéséhez pedig gyakorlati irányítást és tanácsokat adott. Természetes, hogy az egyes tanulmányok tudományos alapvetés és gyakorlati használhatóság tekintetében nem egyértékűek, hisz más-más szerzőtől valók. Minden cikkíró sajátos szempontból világított meg részletfeladatát. Ha a hangsúly a tudományos alapvetésen lett volna, akkor az ilyesféle feldolgozási mód az ügy előnyére vált volna. Mivel azonban itt a gyakorlati irányítás és útbaigazítás volt a lényeges, kívánatos lett volna bizonyos alapelvek és egyöntetűbb szempontok érvényesítése. A Gyermektanulmányi Társaságnak ez a teljesítménye követendő példa arra, hogyan alkothatnak egy közös célért lelkesedő és összefogó pedagógusok ideális munkaközösséget. Nagy kár, hogy e munkaközösségből nem érződik a részleteket egységbe foglaló vezető kéz irányítása.

A Gyermektanulmányi Társaságnak ez alkalommal nem állt módjában, hogy a személyi lapok rovatainak szerkesztésébe beleszóljon. Kész tervet kapott. Ennek kitöltéséhez adott útmutatást. Ennek a feladatának meg is felelt. De eddig csupán az indítást végezte el. A nevelők zöme további, részletekbe nyúló támogatást vár. A mostani személyi lap rovatainak tökéletesítésére irányuló javaslatok elkészítése szintén a társaságra váró feladat. Ez a szép kezdeti siker, valamint a társaság kebelében újabban mutatkozó lendület ezt a várakozást, hiszük, rövidesen valóra is fogja váltani.

Jankovits Miklós.

Zsigmond Ferenc: A debreceni kollégium és a magyar irodalom. (A debreceni ref. kollégium története. III. kötet, IV. rész.) Hat műmelléklettel. Debrecen, 1940. N. 8-r., 200 l.

A tiszántúli ref. egyházkerület a debreceni kollégium négyszázéves fennállását avval is megünnepli, hogy egy, már készülöben levő többkötetes munkában megírta a kollégium történetét. »Ebben a nagy monográfiában